

Assoc. Prof. Dr. Siripaarn Suwanmonkha, Ed.D.

OJED, Vol.9, No.2, 2014, pp. 224-235

Abstract

The objectives of this research were to analyze and compare the qualities assessment process of education graduates of higher education institutions with different main missions. A multiple case study research was employed. The case study consisted of two higher education institutions with different main missions: a research university and a community development university. Research instruments included a document analysis guideline, the interview guide and a focus group guideline. The analysis included content analysis and creation of inductive inference.

The research results were as follows: 1. The process of quality assessment of education graduates of higher education institution consisted of four stages. (1) In the planning and preparation stage – The two institutions planned and readiness of the faculty before graduates assessment; (2) In the establishing standards and criteria stages, the institution set the standard and the criteria corresponding to four aspects of the graduate quality standards of The Teachers' Council of Thailand; (3) In the quality assessment of graduates stage, the institution assessed the four aspects as follows. The knowledge aspect had to the curriculum university with G.P.A. not less than 2.00. Regarding internship in school, the institutions provided systematic practice manual, assessment and measurement. The institution focused on productive graduates and research evaluated according to two aspects: skill and competency. Regarding the development of teacher qualification, both institutions developed teacher qualifications by support activities for good manners of teacher for year 1 to year 5 which compulsory and assessed. The institution focused on productive graduates and research aimed academic activity to provide student attention in order to develop and strengthen learning of students and academic leadership. (4) Regarding the result of the graduates quality assessment of graduates stage, the institutions reported four aspects of graduates quality assessment. 2. The support factor, both institutions followed a common direction such as implement as systematic knowledge exchange and discussion among teachers, measurement and assessment of education in accordance with the regulations of institution council. 3. The obstruction factor for the research university was the further workload of teachers due to adjustment of the learning process and assessment in accordance to meet the current situation and diversity of teacher manner required to match the requirement of students. The community development in university, the strengthening of personality activity and teacher awareness were not sufficient to meet the requirements of students.

คำสำคัญ: การประเมิน/คุณภาพบัณฑิต/สาขาครุศาสตร์/การวิจัยพหุกรณีศึกษา

KEYWORDS: ASSESSMENT/QUALITY OF EDUCATION GRADUATES/HIGHER EDUCATION INSTITUTION/MULTIPLE CASE STUDY RESEARCH

บทนำ

ครูเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญมากในการปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จและเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพราะครูถือว่าเป็นผู้ใกล้ชิดและเป็นผู้ที่ต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ให้กับผู้เรียน กระบวนการผลิตและพัฒนาครูให้มีคุณภาพจึงมี ความสำคัญ ดังจะเห็นได้จาก

มาตรา 52 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ระบุไว้ว่า กระทรวงศึกษาธิการ “ต้องส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิต การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู ให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

ปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี อิทธิพลของสื่อสารมวลชน ระบบการศึกษา รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคม วัฒนธรรม และความคิดทำให้เด็ก เยาวชน และนิสิตนักศึกษาในวันนี้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติการใช้ชีวิต การเรียนรู้ ครอบครัว ตลอดจนภาวะเสี่ยงต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นเหตุให้เกิดความไม่สอดคล้องระหว่างการศึกษา และทักษะอาชีพที่พึงประสงค์ในอนาคต การก้าวสู่ทศวรรษที่สองของการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาจึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนา ปรับปรุง และสานต่อ โดยเฉพาะด้านคุณภาพผู้เรียน ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ รวมทั้งการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา จากรายงานผลการประเมิน PISA (Program for International Student Assessment) 2012 พบว่า เด็กไทยมีคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาตรฐาน และต่ำกว่าเด็กเวียดนามที่เข้าร่วมการประเมินครั้งแรก แต่ก็ยังถือว่าผลการประเมินอยู่ในระดับสูงขึ้นเมื่อเทียบกับปี ค.ศ. 2009 ซึ่งชี้เป็นนัยว่าคุณภาพการศึกษาของไทยยังห่างไกลจากความเป็นเลิศ ความพยายามที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษายังคงเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินต่อไป (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2556)

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552 - 2561) “ให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ” นโยบายและยุทธศาสตร์ในระยะเร่งด่วน(พ.ศ. 2554 - 2555) ด้านกระบวนการเรียนรู้ใหม่ มีการปรับหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนการสอนและประเมินผลในรูปแบบใหม่ โดยเน้นกิจกรรมและการปฏิบัติงานจริงมากขึ้น เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และใฝ่ดี รวมทั้งกำหนดจุดเน้นพัฒนาผู้เรียนแต่ละระดับให้ชัดเจน ด้านครูยุคใหม่/ครูพันธุ์ใหม่และครูสาขาขาดแคลน เร่งรัดให้มีการผลิต โดยมีการสรรหาและคัดกรองจากคนที่มีจิตวิญญาณครู คนดี คนเก่งอยากเป็นครูในปัจจุบันคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ หลายแห่งกำลังประสบปัญหา โดยจากผลการวิจัยภาวะวิกฤติและยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ เพื่อปฏิรูปการศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 9-10 (พ.ศ. 2545-2554) พบว่า คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ มีภาวะวิกฤติ 3 ประการ คือ 1) จำนวนบัณฑิตไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง 2) สัดส่วนอาจารย์ต่อนักศึกษาไม่เป็นไปตามเกณฑ์ 3) อาจารย์เกษียณอายุราชการ และจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษารอบสอง (พ.ศ. 2549-2553) ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มสาขาวิชาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ส่วนใหญ่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี เมื่อจำแนกตามกลุ่มเน้นการผลิตบัณฑิตและวิจัย ซึ่งเป็นกลุ่มสถาบันที่ปฏิบัติพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา โดยเน้นด้านการผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษา และวิจัยสร้างความรู้ใหม่เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการในทุกภารกิจ และเผยแพร่ความรู้ไปสู่ผู้ใช้ทั้งระดับชาติและนานาชาติโดยมุ่งสู่ความทันสมัย และสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล พบว่า มาตรฐานคุณภาพบัณฑิตมีค่าเฉลี่ยผลการประเมิน 4.29 ผลการประเมินอยู่ในระดับดี ส่วนกลุ่มเน้นการผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคมซึ่งเป็นกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาที่ได้ปฏิบัติพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาโดยการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ ผลิตบัณฑิตระดับสูงในบางสาขาวิชาและเน้นการพัฒนาสังคม โดยการประยุกต์ความรู้เพื่อบริการวิชาการ/วิชาชีพแก่สังคม พบว่า มาตรฐานคุณภาพบัณฑิต มีค่าเฉลี่ยผลการประเมิน 3.98 ผลการประเมินอยู่ในระดับดี เช่นกัน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2554) จากการสรุปผลการปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมา พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีความสามารถและสมรรถนะยัง

ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้และขาดทักษะความรู้พื้นฐานที่จำเป็น และผู้เรียนเลือกที่จะเรียนคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เป็นอันดับสุดท้าย เมื่อสอบเข้าสาขาอื่นไม่ได้ ทำให้ไม่ได้คนเก่งมาเป็นครู (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554)

คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ มีบทบาทโดยตรงในการในการผลิตและพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานบัณฑิต ที่ต้องมีความรู้และประสบการณ์วิชาชีพเพียงพอ มีการปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ และมีคุณลักษณะความเป็นครูที่ดี สอดคล้องกับพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 49 ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ. 2548 และแผนการจัดการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2549) ที่กำหนดคุณสมบัติที่จะได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ตลอดจนรองรับการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกในส่วนของการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษา มีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบการประเมินในหลายหน่วยงาน อาทิเช่น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สมศ.) และสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีระบบการประเมินคุณภาพซ้ำซ้อนกัน และมีความแตกต่างกันในส่วนของการพิจารณาให้การรับรองซึ่งทำให้สถาบันอุดมศึกษาที่ต้องเข้ารับการประเมิน มีภาระงานมากขึ้นในการจัดเตรียมข้อมูล

จากความสำคัญของการผลิตบัณฑิตสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพบัณฑิตดังกล่าว ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเชิงลึก เพื่อจะได้วิเคราะห์กระบวนการ ปัจจัยทั้งที่สนับสนุน และเป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเฉพาะสถาบันอุดมศึกษา 2 แห่ง โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากสถาบันอุดมศึกษาที่มีหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) เป็นสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มมหาวิทยาลัยเน้นการผลิตบัณฑิตและวิจัย และกลุ่มเน้นผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม ที่ผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ของคณะกรรมการการอุดมศึกษา และผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษา รอบที่ 2 มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต อยู่ในเกณฑ์ดี ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อจะได้ศึกษาในหลากหลายแนวทาง ด้วยหวังว่าผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลที่สะท้อนถึงแนวทางในการดำเนินงานกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตครุต้นแบบที่ดีของสถาบันอุดมศึกษา และเป็นแนวทางการปรับปรุงคุณภาพบัณฑิตครูของสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ ที่นำไปสู่การผลิตบัณฑิตครูที่มีคุณภาพของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการ ปัจจัยทั้งที่สนับสนุน และเป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์
2. เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการ ปัจจัยทั้งที่สนับสนุน และเป็นอุปสรรคในการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษาที่มีพันธกิจหลักแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กระบวนการ ปัจจัยทั้งที่สนับสนุน และเป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ของสถาบันอุดมศึกษาที่มีพันธกิจหลักแตกต่างกัน โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพศึกษาในลักษณะแบบพหุกรณีศึกษา (Multicase study) ได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ก่อนลงสนามวิจัย เป็นการคัดเลือกกรณีศึกษา การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา

ระยะที่ 2 ลงสนามวิจัย เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามของกรณีศึกษา การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา และระยะที่ 3 หลังลงสนามวิจัย เป็นการลดทอนข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลรายละเอียดดังนี้

การเลือกกรณีศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรณีศึกษาเป็นสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 2 แห่ง โดยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกกรณีศึกษา ดังนี้

1. เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีหลักสูตรปริญญาตรีทางการศึกษา (หลักสูตร 5 ปี) ผ่านการรับรองตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพจากสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา
2. เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีพันธกิจหลักแตกต่างกัน พิจารณาจากการแบ่งกลุ่มตามพันธกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – พ.ศ. 2553) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในกลุ่มมหาวิทยาลัยเน้นการผลิตบัณฑิตและวิจัย และกลุ่มเน้นผลิตบัณฑิตและพัฒนาสังคม และผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกระดับอุดมศึกษา รอบสอง มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต อยู่ในเกณฑ์ดี
3. เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ผู้วิจัยสะดวกต่อการเดินทางและยินดีให้ความร่วมมือต่อการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถกำหนดพฤติกรรมของกรณีศึกษาหรือการศึกษาในครั้งนี้ได้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่สำคัญในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยถือว่าตัวผู้วิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Nonparticipant Observation) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ประกอบด้วย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์เอกสาร ได้แก่ แบบการสังเคราะห์เอกสาร แบบบันทึกข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและหลักฐานที่มีการบันทึกไว้ตามปกติ
2. เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต ได้แก่ แนวทางการสังเกตภาคสนาม แนวทางสังเกตกรณีศึกษา
3. เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้บริหารคณาจารย์ อาจารย์คณะครุศาสตร์ นิสิต / นักศึกษา
4. เครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ แนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มกับนิสิต / นักศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกต การสัมภาษณ์ของกรณีศึกษามาวิเคราะห์ตามกรอบของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ มีการจัดกระทำข้อมูลด้วยวิธีการลดทอนข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล (สุมังค์ จันทวานิช, 2552; นิตา ชูโต, 2551) แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาเขียนรายงานผลการวิเคราะห์เป็นความเรียง มีขั้นตอนดังนี้

1. การลดทอนข้อมูล (Data Reduction)

หลังจากผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากกรณีศึกษาในแต่ละครั้ง นำมาบันทึกเป็นข้อมูล ศึกษา ทบทวน เลือกเฉพาะจุดที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาและตรงตามวัตถุประสงค์

2. การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

เป็นการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มาของข้อมูล ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งข้อมูล เป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลว่า เมื่อเวลาต่างกัน สถานที่ต่างกัน ผู้ให้ข้อมูลต่างกัน ข้อมูลที่ได้เหมือนเดิมหรือไม่

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เน้นที่องค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ ความเป็นระบบ มีสภาพเป็นปรนัย และอิงกรอบแนวคิดทฤษฎี (สุรางค์ จันทวานิช, 2552) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป แบ่งออกเป็น 3 วิธี คือ

1) การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analysis Induction) โดยการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมมาได้

2) การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis) คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิดๆ ทั้งโดยวิธีที่ใช้แนวคิดทฤษฎีและแบบไม่ใช้แนวคิดทฤษฎี

2.1) แบบใช้แนวคิดทฤษฎี คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิดต่างๆ ในเหตุการณ์หนึ่งๆ แยกออกเป็น การกระทำ กิจกรรม ความหมาย ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และสภาพสังคมหรือสถานการณ์เป็นแนวทางในการจำแนกสำหรับการวิเคราะห์

2.2) แบบไม่ใช้แนวคิดทฤษฎี คือ การจำแนกข้อมูลที่จะวิเคราะห์ตามความเหมาะสมกับข้อมูล อาจใช้สามัญสำนึกหรือประสบการณ์ของผู้วิจัยก็ได้

3) การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล คือ การที่ผู้วิจัยนำเหตุการณ์หลายๆ เหตุการณ์ที่ได้จำแนกชนิดของข้อมูลนั้นแล้วมาเปรียบเทียบกัน การใช้วิธีการเปรียบเทียบหรือวิเคราะห์เช่นนี้จะนำไปสู่การสร้างข้อสรุปเชิงนามธรรมและการสร้างทฤษฎี

ผลการวิจัย

1. กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนและเตรียมความพร้อม 2) กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ 3) ประเมินคุณภาพบัณฑิต 4) รายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต ดังนี้

1) การวางแผนและเตรียมความพร้อม

สถาบันทั้งสองแห่งมีการวางแผนและเตรียมความพร้อมคล้ายคลึงกันที่ต้องมีการวางแผน โดยจัดให้มีการประชุมสร้างความเข้าใจจุดมุ่งหมายและคุณลักษณะของบัณฑิตที่จะสำเร็จการศึกษาออกไปอย่างมีคุณภาพ และแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบถึงเกณฑ์มาตรฐานบัณฑิตของหน่วยงานที่กำกับดูแล

2) กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์

เกณฑ์การประเมินคุณภาพบัณฑิต คณะครุศาสตร์ของสถาบันทั้งสองแห่งกำหนดตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2549 ใน 4 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านความรู้ (2) ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (3) ด้านการปฏิบัติตน (4) ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู

3) ประเมินคุณภาพบัณฑิต

(1) ด้านความรู้

กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ เริ่มตั้งแต่กระบวนการจัดทำหลักสูตร โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรอย่างมีระบบ เช่น มหาวิทยาลัยเน้นการวิจัยแต่งตั้ง

คณะกรรมการร่างหลักสูตรที่มาจากผู้เกี่ยวข้องด้านวิชาชีพครูและเนื้อหา มหาวิทยาลัยเน้นพัฒนาสังคมแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร จุดมุ่งหมายเพื่อให้หลักสูตรมีความทันสมัย สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคมปัจจุบัน และเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรของ สกอ. และคุรุสภา หลักสูตรที่จัดทำขึ้นมีโครงสร้างหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์ของคุรุสภา มีจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 160 หน่วยกิต เช่น มหาวิทยาลัยเน้นการวิจัย มีจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตร 170 หน่วยกิต จัดการศึกษาภาคปกติ และโปรแกรมเกียรตินิยม แบบรายวิชา ภาควิชาที่ 2 มีจำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 171 หน่วยกิต จัดการศึกษาเฉพาะภาคปกติ แบบชุดวิชา กระบวนการจัดการเรียนการสอนกำหนดให้นักศึกษาได้เรียนรายวิชาที่นำมาเทียบกับมาตรฐานวิชาชีพครู 9 มาตรฐาน ในชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 และจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสำคัญ การวัดและประเมินผลด้านความรู้เป็นไปตามเกณฑ์ของมหาวิทยาลัยกำหนด เช่น มหาวิทยาลัยเน้นการวิจัยมีการประเมินด้านวิชาการ และด้านคุณธรรม มหาวิทยาลัยเน้นพัฒนาสังคมมีการวัดและประเมินผลการการศึกษาจากการสอบประมวลความรู้ แฟ้มสะสมงาน การสังเกตการณ์ร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน การร่วมอภิปราย การทำรายงานจากการค้นคว้า การนำเสนอรายงาน และการปฏิบัติจริง นิสิตนักศึกษาจะสำเร็จการศึกษาได้ต้องเรียนครบตามหลักสูตรที่มหาวิทยาลัยกำหนด การจัดการศึกษาภาคปกติต้องมีคะแนนสะสมเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.00

(2) ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ กำหนดให้มีการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นเวลา 1 ปี โดยจัดให้นิสิตนักศึกษาที่เข้าศึกษาภาคปกติ ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาชั้นปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ยกเว้นโปรแกรมเกียรตินิยมของมหาวิทยาลัยเน้นการวิจัยที่ให้นิสิตปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในชั้นปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 และชั้นปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 คณะครุศาสตร์จัดให้มีการทำคู่มือสำหรับปฏิบัติการสอน ส่วนการวัดและประเมินผลเป็นไปตามเกณฑ์ของมหาวิทยาลัยกำหนด เช่น มหาวิทยาลัยเน้นวิจัยกำหนดให้มีการวัดและประเมินผลการศึกษา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านทักษะ ร้อยละ 50 ด้านสมรรถนะ ร้อยละ 25 โดยอาจารย์นิเทศก์ของโรงเรียน และอาจารย์นิเทศก์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยเน้นพัฒนาสังคมกำหนดให้มีการวัดและประเมินผล 5 ชุดการประเมิน ได้แก่ Practicum 1 Practicum 2 และ Practicum 3 โดยครูพี่เลี้ยง 1 ครั้ง และอาจารย์นิเทศก์ 2 ครั้ง Internship 1 และ Internship 2 โดยครูพี่เลี้ยง 2 ครั้ง อาจารย์นิเทศก์ประจำโรงเรียน 1 ครั้ง อาจารย์นิเทศก์ประจำแขนงวิชา 1 ครั้ง และกรรมการสอบเค้าโครงวิจัยในชั้นเรียน

(3) ด้านการปฏิบัติตน

กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ ทั้งสองกรณีศึกษามีการสอดแทรกจรรยาบรรณของวิชาชีพในทุกรายวิชาและทุกชุดวิชา มหาวิทยาลัยเน้นการวิจัยกำหนดการวัดและประเมินผลการปฏิบัติตนในด้านลักษณะครูที่ดี ร้อยละ 25 จำนวน 2 ครั้งต่อภาคการศึกษา มหาวิทยาลัยเน้นพัฒนาสังคมกำหนดการวัดและประเมินผลคุณลักษณะการปฏิบัติตน และผลงานในหน้าที่ครู

(4) การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู

กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ กรณีศึกษาทั้งสองมีการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูจากการจัดกิจกรรมเสริมความเป็นครูให้กับนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 5 กำหนดเกณฑ์การประเมินต้องเข้าร่วมกิจกรรมให้ครบ เช่น มหาวิทยาลัยเน้นการวิจัยต้องเข้าร่วมกิจกรรมให้ครบ 11 กิจกรรมก่อนออกปฏิบัติการวิชาชีพในสถานศึกษา และเข้าร่วมกิจกรรมให้ครบ 12 กิจกรรม มิเช่นนั้น จะไม่ได้รับการอนุมัติให้สำเร็จการศึกษา มหาวิทยาลัยเน้นพัฒนาสังคมต้องเข้าร่วมกิจกรรมทุกกิจกรรมลงข้อมูลในระบบฐานข้อมูลกิจกรรมนักศึกษา

4) รายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต

สถาบันทั้งสองแห่งมีการรายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตทุกๆด้านอย่างมีระบบ

2. ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์

1) ปัจจัยสนับสนุน

ปัจจัยสนับสนุนกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ของสถาบันทั้งสองแห่งมีปัจจัยสนับสนุนที่เหมือนกันคือ มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ อาจารย์มีการแลกเปลี่ยนความรู้ และแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการวัดผลและผลการประเมินผลการศึกษาเป็นไปตามข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยอย่างเป็นระบบ มหาวิทยาลัยเน้นวิจัยมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานทุกด้านอย่างเป็นระบบ เช่น คู่มือการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา สมุดบันทึกกิจกรรมนิสิต มหาวิทยาลัยเน้นพัฒนาสังคมมีระบบฐานข้อมูลกิจกรรมนักศึกษา

2) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค

มหาวิทยาลัยเน้นวิจัย มีอุปสรรค คือ อาจารย์มีภาระงานหนักขึ้น เพราะต้องปรับการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน และกิจกรรมเสริมความเป็นครูต้องหลากหลายให้สอดคล้องกับความต้องการนิสิต ส่วนมหาวิทยาลัยเน้นพัฒนาสังคม กิจกรรมการเสริมสร้างบุคลิกภาพและจิตสำนึกความเป็นครู ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของนักศึกษา

อภิปรายผล

1. กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์

การประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ เป็นกระบวนการประเมินที่ต่อเนื่องจากการประเมินมาตรฐานหลักสูตรและมาตรฐานการผลิต เพื่อให้บัณฑิตนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) ที่ครุสภาให้การรับรองสามารถขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูได้ ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะอภิปรายกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนและการเตรียมความพร้อม 2) กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพบัณฑิต 3) ประเมินคุณภาพบัณฑิต 4) รายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต เพื่อให้ได้มาซึ่งบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ที่มีคุณภาพ ตามกรอบการวิจัยใน 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ด้านการปฏิบัติตน และด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู

1) การวางแผนและการเตรียมความพร้อม

การเตรียมความพร้อมในการประเมินคุณภาพบัณฑิต เป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่ง เพื่อให้อาจารย์หรือผู้เกี่ยวข้องได้สร้างความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของการผลิตบัณฑิต คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต และบทบาทหน้าที่ในการประเมิน สอดคล้องกับ (Kusek & Rist, 2004) ที่กล่าวว่า ผู้บริหาร อาจารย์ และบุคลากร ต้องมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของการประเมินกำกับติดตามคุณภาพ

2) กำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพบัณฑิต

มาตรฐานและเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพบัณฑิต มุ่งพิจารณาตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษา พ.ศ. 2549 ในด้านมาตรฐานบัณฑิต 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความรู้ต้องเรียนครบตามหลักสูตรที่ได้รับการรับรองจากครุสภา และผ่านเกณฑ์การประเมินของสถาบัน ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่เป็นไปเกณฑ์ของครุสภา เป็นเวลาไม่น้อยกว่า

1 ปี มีรายงานผลการผ่านเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ด้านการปฏิบัติตน มีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมกับความเป็นครู โดยมีผลการรับรองจากสถาบัน และด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู โดยมีหลักฐานที่แสดงการเข้าร่วมกิจกรรมครบตามเกณฑ์ และผ่านการประเมินจากสถาบัน เนื่องจากหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) ที่คุรุสภาให้การรับรองมาตรฐานหลักสูตร และมาตรฐานการผลิต นิสิต นักศึกษาจะต้องผ่านการประเมินมาตรฐานบัณฑิตตามเกณฑ์ดังกล่าว เมื่อสำเร็จการศึกษาก็จะสามารถขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูได้

3) ประเมินคุณภาพบัณฑิต

จากเกณฑ์การประเมินคุณภาพบัณฑิตที่กำหนดขึ้น คณะครุศาสตร์มีการดำเนินการตามองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้

(1) ด้านความรู้

การจัดทำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) ของกรณีศึกษาทั้ง 2 สถาบัน โดยภาพรวมมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ทั้งสองสถาบันมีการกำหนดแผนการจัดทำหลักสูตรอย่างเป็นระบบ มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ตั้งแต่การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรที่มีความรู้ความสามารถในด้านวิชาชีพและด้านเนื้อหา การกำหนดจำนวนหน่วยกิตให้มีโครงสร้างหลักสูตรเป็นไปตามเกณฑ์การรับรองของคุรุสภา แม้ว่ามหาวิทยาลัยมีการจัดการการเรียนการสอนแตกต่างกันทั้งแบบรายวิชาและแบบชุดวิชา จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการจัดทำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 5 ปี) เมื่อนิสิตนักศึกษาได้เรียนครบตามหลักสูตรแล้วต้องได้รับความรู้ ทั้งด้านความรู้ทั่วไปเพื่อนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและดำรงตนอยู่ในสังคม มีความรู้ด้านวิชาชีพครูเพื่อให้บัณฑิตสามารถนำความรู้วิชาชีพครูไปใช้ในการปฏิบัติการสอน และบูรณาการร่วมกับวิชาเฉพาะด้าน (วิชาเอก) ในแต่ละสาขาวิชา และมหาวิทยาลัยมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย เป็นไปตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาของคุรุสภาที่กำหนดด้านมาตรฐานบัณฑิตตามองค์ประกอบด้านความรู้ที่นิสิตนักศึกษาต้องเรียนครบตามหลักสูตร และผ่านเกณฑ์การประเมินของสถาบัน สอดคล้องกับ (Henley, Ramsey & Robert, 2009) ที่กล่าวว่า ผู้สำเร็จการศึกษาต้องเป็นผู้รู้ดีในวิชาชีพ ผู้รู้กว้างคือความรู้ทั่วไป และผู้รู้ลึกในสาขาวิชาชีพของตนเอง

(2) ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นเวลา 1 ปี ของกรณีศึกษาทั้ง 2 สถาบัน โดยภาพรวมมีลักษณะคล้ายคลึงกัน สถาบันจัดให้มีคู่มือสำหรับปฏิบัติการสอน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนในกระบวนการดำเนินการปฏิบัติการสอน ทั้งนิสิตนักศึกษา อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง ผู้บริหารโรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องต่างๆ มีเกณฑ์การวัดและประเมินผลอย่างชัดเจน สถาบันมีจุดมุ่งหมายคล้ายกันเมื่อบัณฑิตสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรออกไป ต้องมีคุณภาพ มีจิตวิญญาณที่ผูกพันพะพาความเป็นครู มีความชำนาญในหลักการสอน วิธีการสอน รูปแบบการสอน เทคนิคการสอนที่หลากหลาย การวัดและประเมินผลการเรียนรู้จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน เป็นไปตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาของคุรุสภาที่กำหนดด้านมาตรฐานบัณฑิตตามองค์ประกอบด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ที่ต้องปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี มีรายงานผลการผ่านเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติการ

สอนในสถานศึกษา สอดคล้องกับ (วัชรภรณ์ เชื้อนวัง, 2549) ที่กล่าวว่า ไม่มีประสบการณ์ใดหรือวิชาการใดที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติเป็นครูที่ดีได้ นอกจากการนำความรู้ทางทฤษฎีไปปฏิบัติจริง เพื่อให้ได้พัฒนาทักษะการสอน ฝึกความรับผิดชอบต่อนักเรียนที่ต้องปฏิบัติ เป็นการเสริมสร้างคุณภาพนิสิตที่สำเร็จการศึกษา และ(รัชณี ศิลปบรรเลง, 2549) ที่กล่าวว่า การผลิตครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู ต้องรักและพร้อมที่จะเรียนรู้ และส่งเสริมชี้แนะให้นักเรียนพัฒนาตามศักยภาพ มุ่งพัฒนา ประเมิน และปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่องและ เป็นครูที่เก่ง

(3) ด้านการปฏิบัติตน

ด้านการปฏิบัติตนที่เหมาะสมกับความเป็นครูตามจรรยาบรรณของวิชาชีพทั้ง จรรยาบรรณต่อตนเอง จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบ วิชาชีพ และจรรยาบรรณต่อสังคม สถาบันได้แทรกอยู่ในเนื้อหารายวิชา หรือชุดวิชา จุดมุ่งหมายเพื่อบ่มเพาะ ให้นิสิตนักศึกษาได้ซึมซับวิธีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมตลอดระยะเวลาของการเป็นนิสิตนักศึกษาครู เมื่อสำเร็จ การศึกษาออกไปต้องมีความสำนึกดี อันเป็นนิสัยของคนดีที่พึงประพฤติจนเป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่สังคม ถูกต้องตามจารีตประเพณี ทั้งสองกรณีมีเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติตนผ่านการ ประเมินผลการปฏิบัติตน อย่างเป็นระบบเพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาของคุรุสภาที่ กำหนดด้านมาตรฐานบัณฑิตตามองค์ประกอบด้านการปฏิบัติตน ที่ต้องปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับความเป็นครู และมีผลการรับรองความประพฤติจากสถาบัน สอดคล้องกับกับ (Henley, Ramsey & Robert, 2009) ที่กล่าวว่า ผู้สำเร็จการศึกษาควรมีลักษณะเป็นสากล มีคุณธรรมจริยธรรม

(4) ด้านการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู

การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู สถาบันจัดให้นิสิตนักศึกษาได้รับความรู้และ ประสบการณ์ผ่านกิจกรรมเสริมสร้างความเป็นครู โดยมีหลักฐานการเข้าร่วมกิจกรรม เช่น กรณีศึกษาที่ 1 มีสมุดบันทึกกิจกรรมนิสิต กรณีศึกษาที่ 2 มีระบบฐานข้อมูลกิจกรรมนักศึกษา เป็นไปตามเกณฑ์การรับรอง ปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาของคุรุสภาที่กำหนดด้านมาตรฐานบัณฑิตตามองค์ประกอบด้าน การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครู สอดคล้องกับ(วัชนีัย เชาว์ดำรงค์, 2542) ที่พบว่า ลักษณะความเป็นครูวิชาชีพ ของนิสิตนักศึกษาปัจจุบัน ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านเทคนิค และด้านคุณลักษณะ

4) รายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต

การประเมินคุณภาพบัณฑิตในทุกๆ ขั้นตอนนั้นต้องมีการประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม และมีการ นำผลการประเมินคุณภาพบัณฑิตไปใช้กำกับติดตามคุณภาพของกระบวนการ พัฒนาบัณฑิต เพื่อยกระดับ รักษาระดับ และพัฒนาคุณภาพบัณฑิตในรุ่นต่อไป สอดคล้องกับ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) ที่กล่าวว่า หลักการของการประเมินต้องเป็นส่วนหนึ่งของการทำงานปกติ ควบคู่ไปกับการวางแผนและ ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ และมีการกำกับติดตามการทำงาน

2. ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์

ปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ จากผลการวิจัยพบว่าผู้บริหาร และอาจารย์ เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ประสบความสำเร็จ มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ อาจารย์มีการแลกเปลี่ยนความรู้ และแสดงความคิดเห็นซึ่งกัน และกัน มีการวัดผลและผลการประเมินผลการศึกษาเป็นไปตามข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยอย่างเป็นระบบ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานทุกด้านอย่างเป็นระบบ

จากการวิจัยพบว่าอุปสรรคที่สำคัญที่เป็นสาเหตุให้กระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขา
ครุศาสตร์เป็นปัญหา คือ อาจารย์มีภาระงานมากขึ้น ใช้เวลาในการปรับการจัดการเรียนรู้และการประเมินผล
ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน แต่อาจารย์ก็เต็มใจในการทำงาน เพื่อให้บัณฑิตนักศึกษาออกไป
ประกอบวิชาชีพคุณอย่างมีคุณภาพ อุปสรรคที่สำคัญอีกประการ คือ ความหลากหลายของกิจกรรมเสริมความ
เป็นครู เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการนิสิต

จากผลการวิจัยพบว่ากระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์นั้นยังมีส่วนที่ต้องพัฒนา
ปรับปรุงกระบวนการประเมินอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บัณฑิตนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรที่ครุสภาให้การ
รับรองออกไปมีความรอบรู้และบูรณาการร่วมกันระหว่างความรู้ทั่วไป ความรู้วิชาชีพครู และความรู้วิชาเอก
อย่างมีคุณภาพ มีจิตวิญญาณความเป็นครู และมีจรรยาบรรณของวิชาชีพครู

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การวางแผนและเตรียมความพร้อมของกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิต ต้องจัดให้มีการ
ประชุมสร้างความเข้าใจจุดมุ่งหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต และให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
รับทราบถึงเกณฑ์มาตรฐานบัณฑิตของหน่วยงานที่กำกับดูแล

2. การกำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพบัณฑิต ควรมีการกำหนดเกณฑ์การประเมิน
คุณภาพบัณฑิตให้ครอบคลุม เนื่องจากมีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบการประเมินในหลายหน่วยงาน อาทิเช่น
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
(องค์การมหาชน) (สมศ.) และสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา

3. การประเมินคุณภาพบัณฑิตตามเกณฑ์การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษา เพื่อการ
ประกอบวิชาชีพ ตามองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ ควรมีการกำหนดแผนการจัดทำหลักสูตรอย่าง
เป็นระบบ มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน กำหนดจำนวนหน่วยกิตให้มีโครงสร้างหลักสูตร
เป็นไปตามเกณฑ์การรับรองของคุรุสภา การจัดการการเรียนการสอนมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการวัดและ
ประเมินผลการเรียนรู้ตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย 2) ด้านการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นเวลา 1 ปี
ควรมีคู่มือสำหรับปฏิบัติการสอน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนในกระบวนการดำเนินการปฏิบัติการสอน ทั้ง
นิสิตนักศึกษา อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง ผู้บริหารโรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องต่างๆ มีเกณฑ์การวัดและ
ประเมินผลอย่างชัดเจน 3) ด้านการปฏิบัติตน ต้องสอดแทรกความรู้ด้านการปฏิบัติตน และจรรยาบรรณของ
วิชาชีพอยู่ในเนื้อหาวิชา และต้องมีเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติตนให้ชัดเจนมากขึ้น 4) ด้านการพัฒนา
คุณลักษณะความเป็นครู กิจกรรมเสริมสร้างความเป็นครู เป็นส่วนสำคัญในการบ่มเพาะคุณลักษณะของความเป็นครู
โดยต้องมีหลักฐานการเข้าร่วมกิจกรรมและมีเกณฑ์การประเมินอย่างชัดเจน

4. รายงานผลการประเมินคุณภาพบัณฑิต ต้องมีการประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม และมีการนำผลการ
ประเมินคุณภาพบัณฑิตไปใช้กำกับติดตามคุณภาพของกระบวนการ พัฒนาบัณฑิต เพื่อยกระดับ รักษาระดับ
และพัฒนาคุณภาพบัณฑิตในรุ่นต่อไป

5. สภาวิชาชีพที่ดูแลมาตรฐานคุณภาพบัณฑิต ควรนำกระบวนการประเมินคุณภาพบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ที่
เป็นต้นแบบที่ดีของสถาบันอุดมศึกษา จัดการประชุมสัมมนาเชิงวิชาการ (Symposium) เปิดโอกาสให้ผู้ร่วม
สัมมนาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมให้ความคิดเห็นต่อยอดความรู้ เพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงคุณภาพบัณฑิต
สาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- นิศา ชูโต. (2551). *การวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพมหานคร: พรินต์โพร.
- รัชนี ศิลปบรรเลง, ว. ร., พรทิพย์ไชยโส, นฤมล ยุตาคม และกันทิมาณี พันธุ์เขียว. (2549). ทิศทางการผลิตครูวิทยาศาสตร์ในช่วง 15 ปี (พ.ศ. 2545-2559). *วารสารเกษตรศาสตร์(สังคม)*, 27, (39-50)
- วัชณีย์ เชาว์ดำรงค์. (2542). รูปแบบการพัฒนาทักษะความเป็นครูวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์. *วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต, สาขาวิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- วัชรารมณ์ เชื้อนวัง. (2549). สภาพ ปัจจัยและการส่งเสริมการนิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแบบกัลยาณมิตรนิเทศ. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2556). *ผลการประเมิน PISA 2012 คณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ บทสรุปสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพมหานคร: แอดวานซ์ พรินต์ติ้ง เซอร์วิส.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *รายงานการวิจัย เรื่อง การวิจัยและพัฒนาระบบการประเมินผลภายในของสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2554). *รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง (2549-2553)*. <http://www.onesqa.or.th>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2554). *ยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศในช่วงการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552-2561*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2552). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 9)*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Henley, M., Ramsey, R. S., & Robert, F. A. (2009). *Characteristic of administrate student*. Philadelphia: Open University Press.
- Kusek, J. Z., & Rist, R. C., (2004). *Ten steps to a results-based monitoring and evaluation system*. Washington, D.C.: The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank.